

Een uit Denemarken afkomstige rekrute van de Islamitische Staat (IS) in een trainingskamp in Syrië. FOTO AP

ACHTERGROND RELIGIE EN CONFLICT

Veel brandhaarden in de wereld lijken opgestookt te zijn vanuit het geloof. Maar is religie echt de oorzaak? Drie hoogleraren van de RUG analyseren de rol van religie in conflicten in een gratis online-cursus.

‘Het is nooit alleen religie’

MAAIKE BORST

GRONINGEN Zou de wereld vreedzamer zijn zonder geloof in hogere machten? Religie heeft een slechte naam als het gaat om geweld. Kruistochten, inquisitie, godsdienstoorlogen en in de moderne tijd terrorisme. Maar religie is nooit de enige oorzaak van conflict, zegt antropoloog Marjo Buitelaar. „Om de actualiteit te kunnen begrijpen moet je religie goed kunnen duiden.”

Daarom is Buitelaar een van de docenten van de cursus *Religie en Conflict* die de Rijksuniversiteit Groningen vanaf maandag gratis online aanbiedt. Voor een breed publiek, omdat het een ‘ontzettend belangrijk onderwerp is’. Buitelaar geeft de cursus met politicoloog Erin Wilson en socioloog Kim Knibbe.

Het lijkt inderdaad alsof conflicten de laatste jaren steeds vaker worden veroorzaakt door religie, zegt Buitelaar. „De Koude Oorlog is voorbij, communisme niet meer de grote vijand. Mensen zoeken in deze snel veranderende tijd, met veel invloeden van buiten, naar houvast: wie zijn wij, wat typeert ons? Religie speelt daardoor een belangrijkere rol. Maar aan conflicten liggen altijd sociaal-economische en politieke factoren ten grondslag, nooit uitsluitend religieuze.”

Voor de cursus deden de docenten in Groningen interviewtjes op straat. Twee vragen: wat is religie en wat is de relatie tussen religie en

conflict? „Die tweede vraag hoefden we vaak niet eens te stellen. Als mensen aan religie denken, gaat het al snel over ‘fanatiekelingen’ die elkaar geen andere mening gunnen. Het idee is dat mensen door het geloof in een hogere macht niet meer rationeel kunnen nadenken en bereid zijn hun leven voor hun geloof te geven. Maar ook voor andere ideologieën zoals nationalisme, communisme of democratie kunnen mensen bereid zijn te vechten.”

Buitelaar gaat tijdens de cursus in op het verhaal en het gedrag van de terreurgroep Islamitische Staat. De opkomst van IS in Irak en Syrië heeft volgens Buitelaar te maken met zeer repressieve systemen die in die landen decennia hebben geheerst. Mensen zijn hierdoor gewend ge-

Het grote misverstand is dat mensen religie zien als eenduidig

raakt aan geweld, hebben weinig te verliezen en stappen makkelijker over de grens om geweld ook zelf toe te passen. De oude regimes vallen weg, democratie werkt vooralsnog niet, er is burgeroorlog. IS speelt daarop in met een verhaal dat orde en rust belooft. „Het gaat om al geterroriseerde maatschappijen waarin nu de bom ontploft.”

De aantrekkingskracht van IS op jongeren in Europa is weer een heel ander verhaal. „Dat is een identiteitskwesitie”, zegt Buitelaar. „Veel jongeren van Marokkaanse of Turkse afkomst hebben het gevoel dat ze nergens echt bij horen. Dan is het grote ideaal van de islam verleidelijk. Bovendien: groots en meeslepend leven en de wereld willen veranderen hoort ook erg bij jongeren.”

De conclusie dat andere problemen ten grondslag liggen aan ogenschijnlijk religieuze conflicten betekent niet dat het verstandig is om te zeggen dat IS of terrorisme niets te maken hebben met de islam. „Als zij zelf zeggen dat ze dit doen uit naam van de islam dan moet je dat serieus nemen. Dan moet je daarnaar luisteren om hun denkwereld en grieven te begrijpen en daar strategisch op te reageren.”

Het grote misverstand, aldus Buitelaar, is dat mensen religie beschouwen als iets eenduidig. Dat ze over IS zeggen: zie je, dit is het wezen van de islam, nu zie je hoe slecht het is. Maar roepen dat IS de ware islam misbruikt is net zo eenzijdig. „Alsof het maar één verhaal is. In uiteenlopende omstandigheden zoeken mensen naar verschillende antwoorden op levensvragen. Die vragen sturen de selectie die ze maken uit de vele bronnen die een religie biedt. In de Koran kun je teksten vinden die oproepen om te doden, en minstens zo veel teksten die het verbieden om te doden.”